

Zamjenik predstavnik, Dreiski: Govor na konferenciji o regulatornim tijelima i mrežnim industrijama

Gospodine predsjedavajući Vijeća ministara,

*poštovani ministri,
gospodine Heimleru, gospodine Alteru,
dame i gospodo,*

izuzetno mi je veliko zadovoljstvo da vas danas ovdje pozdravim. Kalibar i visok položaj sudionika ove konferencije svjedoče o bitnoj činjenici da su odlučujući čimbenici u Bosni i Hercegovini svjesni da su učinkovita regulatorna tijela središnji element prosperitetnog tržišnog gospodarstva. Želio bih na početku izraziti iskrenu zahvalnost Švicarskoj agenciji za razvoj, koja je financirala današnju konferenciju i na taj način potakla dijalog između međunarodnih i domaćih agencija o ovoj ključnoj temi, za koji se nadam da će biti stalan i plodonosan. Također bih želio zahvaliti OECD-u, koji je organizirao ovu konferenciju zajedno s OHR-om, te bih se želio posebno zahvaliti mom kolegi iz OHR-a Richardu Westleru, koji je savršeno proveo pripreme za ovu konferenciju.

Tijekom jutarnjeg dijela ove konferencije razmotrit će se odnos između političkih i regulatornih tijela – zašto je od ključnog značaja da regulatorna tijela budu slobodna od političkog uplitanja, i kako osigurati tu slobodu putem institucionalnih tehnika koje se drugdje u svijetu uspješno primjenjuju.

Na popodnevnoj sesiji razmotrit će se načini na koje učinkovita regulatorna tijela štite i redovito unapređuju dobrobiti ekonomske liberalizacije. Kao što se vidi i iz samog naziva ove konferencije, bavit ćemo se mrežnim industrijama – transportom, telekomunikacijama, elektrodistribucijom – ali načela djelotvornog reguliranja primjenjuju se i na mnoge druge sektore, od bankarstva do maloprodaje u supermarketima, što znači da ova je konferencija značajna za cjelokupnu bosanskohercegovačku ekonomiju.

Djelotvorna i neovisna regulatorna tijela nisu luksuz; ona nisu nešto što zemlje sebi mogu priuštiti tek kada im gospodarstvo već postane prosperitetno. Ona su prije svega nužna da bi ekonomija uopće počelo prosperirati. Regulatorna tijela pomažu tržištu da funkcionira, i to tako što osigurava da prirodni monopoli potrošačima pruže optimalne cijene i usluge, te osigurava da se u strateškim sektorima kao što su komunalne usluge uspostave jednake startne pozicije za sve, kako bi se poduzećima omogućilo da posluju u uvjetima korektne konkurencije.

Dio komunističkog naslijeđa u BiH čini postojeća intervencionistička poslovna kultura, u kojoj se reguliranje u ekonomiji tradicionalno smatra sredstvom *kontrole*. Model političke kontrole koja donosi prihod nije moguće prenijeti u tržišno gospodarstvo. Pokušaji da se ovaj model iz starog sustava prenese na tržište koje je u BiH tek u povoju, destimulira poduzetnički dinamizam, koji je nužan za otvaranje radnih mjesta i poboljšanje životnog standarda stanovništva.

Monopoli koji nisu korektno regulirani – ili su pak regulirani prema staromodnom modelu političke kontrole – mogu vladajućim strukturama poslužiti kao kratkoročan izvor prihoda ali oni dugoročno rezultiraju nezadovoljstvom potrošača i sve manjim prihodima. Stvarajući iste startne pozicije za sve i stimulirajući konkurentnost, regulatorna tijela osiguravaju, između ostalog, ulaganja u infrastrukturu i istraživanja, te stimuliraju poduzeća da uvide inovacije i da svoje proizvode

potrošačima dostavljaju učinkovito i ekonomično. Dugoročno gledano, od toga svi imaju koristi – potrošači, vladajuće strukture i sama poduzeća.

Posao regulatornih tijela ne sastoji se samo od toga da određuju cijene koje će monopoli naplaćivati. Ukoliko bi to bila sva njihova zadaća, njihov bi učinak bio beznačajan. Oni su dio šire ekonomske preobrazbe, u koju je uključena i privatizacija. Regulatorna tijela osiguravaju da tržišno gospodarstvo služi interesima svih građana. Njih ne treba gledati kao da su u funkciji kontrole; ona su tu da budu u funkciji promjena. Regulatorna agencija za komunikacije i Odjel civilne avijacije, na primjer, sastavni su i nužni dio preobrazbe bosanskohercegovačke ekonomije.

Možda je u BiH došlo do određenog zamora općim konceptom gospodarske reforme. Često se čini kao da vanjski čimbenici – Europska unija, Svjetska banka, MMF, OHR – pokušavaju zapovjedati bih gospodarstvu. Razumno je odrediti preuvjete tržišne ekonomije koje BiH mora ispuniti za integraciju u europsku i svjetsku ekonomiju, međutim te preuvjete treba i korektno objasniti. U slučaju regulatornih tijela važno je da svi shvate *koristi* koje mogu imati od neovisnih regulatornih agencija. Djelotvorna regulatorna tijela ne predstavljaju prepreku, nego prednost – oni jamče da su prehrambeni proizvodi i lijekovi sigurni; oni su jamstvo da liječnici i ravnatelji škola i piloti zrakoplova imaju prave kvalifikacije i da poštuju profesionalnu etiku. Regulatorna tijela dopiru do onih dijelova ekonomije usluga do kojih ne može doprijeti obična konkurencija. Na primjer, regulatorno tijelo obvezuje autobuska poduzeća da pružaju usluge i izolovanim mjestima, ili pak da pružaju usluge i u vrijeme kada je promet smanjenog obima. Također, u Bosni i Hercegovini regulatorno tijelo zatvara radio i televizijske postaje koje šire nacionalni ekstremizam.

Prijam u Europsku uniju zahtijeva ispunjenje određenih institucionalnih standarda, uključujući i djelotvorne

regulatorne institucije. Da bi sklopila Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa EU, BiH će morati ustanoviti učinkovite regulatorne režime. Kao što je slučaj i sa svim ostalim pitanjima iz smjernica Europske unije, poenta nije u pukom ispunjenju preduvjeta za prijam radi njih samih; poenta leži u provedbi politike koja će BiH približiti Europi i istovremeno biti od koristi njenim građanima. Na primjer, korektno reguliran transportni sektor olakšat će autoprijevoznicima iz Bosne i Hercegovine pružaju usluge na linijama koje povezuju BiH s europskim tržištem. Od toga će koristiti imati izvoznici, a samim tim i gospodarstvo u cjelini.

Vlade u brojnim zemljama diljem svijeta – a ne samo u zemljama u tranziciji ka tržišnom gospodarstvu – suočavaju se s potrebom da iznađu nove pristupe. Sve veći zajmovi više nisu prihvatljiv odgovor na prekomjerne dugove – odgovor je u povećanju efikasnosti. Rješenje, koje su u većem ili manjem omjeru prihvatile sve razvijene zemlje u posljednjih dvadeset godina, nalazi se u povlačenju vladajućih struktura iz izraavnog upravljanja javnim sektorom, privatizaciji poduzeća u društvenom vlasništvu, te stvaranju regulatornih uvjeta u kojima poduzeća mogu poslovati učinkovitije i profitabilnije od njihovih nacionaliziranih prethodnika.

Sudeći po iskustvu zemalja OECD-a, jedno je neosporno: privatizacija, osobito kada je riječ o monopolima i javnim uslugama, ne može dati ploda ukoliko poslovno okruženje privatiziranih poduzeća nije regulirano na odgovarajući način. Neovisno regulatorno tijelo ne predstavlja prepreku za njihovo poslovanje, i ni u kom slučaju ne ugrožava efikasnost i profitabilnost poduzeća. Ono jednostavno osigurava da budu sačuvane pozitivne strane tržišta – a to su konkurentne cijene i usluge – u korist društva kao cjeline.

Da bi djelotvorno funkcionirala, regulatorna tijela moraju imati jasan mandat i potrebnu razinu diskrecije, te moraju biti slobodna od političkog uplitanja. Vođenje politike i reguliranje adekvatno su povezani. Svojim povlačenjem iz

izravnog upravljanja velikim sektorima gospodarstva, vladajuće strukture se ne odriču odgovornosti za opću strategiju. Posao političara je izrada odgovarajuće politike, i to je njihova zadaća i kada su pitanju tijela za reguliranje tržišta. No, nakon što to učine, moraju pustiti regulatorne agencije da rade svoj posao. U tom smislu često dolazi do nesporazuma. Regulatorno tijelo odgovorno je potrošačima, poreskim obveznicima i vladajućim tijelima. Sa jasnim mandatom i jasno definiranim diskrecionim parametrima, regulatorno tijelo može sačuvati sopstvenu neovisnost i autoritet, a istovremeno djelotvorno odgovoriti političkim smjernicama.

Tehnike i institucionalne strukture o kojima će se danas ovdje razgovarati odnose se na načine na koje je u drugim dijelovima svijeta postignuta i sačuvana ravnoteža između neovisnosti i odgovornosti.

Učinkovito reguliranje tržišta je preduvjet za privlačenje stranih ulaganja. Ulagачi neće riskirati novac na tržištu na kome su propisi elastični, ili pak tamo gdje se na različite aktere primjenjuju različita pravila.

Bosni i Hercegovini trebaju strana ulaganja i treba joj slobodno tržište koje omogućava konkurentne proizvode i usluge po najnižim cijenama. Ovo će građanima donijeti neslućene koristi – a BiH će postati zemlja u kojoj mladi žele da žive, umjesto zemlje iz koje žele emigrirati.

Djelotvorna i neovisna regulatorna tijela nisu luksuz; ona nisu nešto što.

Još jednom ću reći: učinkovita i neovisna regulatorna tijela nisu luksuz koje zemlje sebi mogu priuštiti tek kada im gospodarstvo već postane prosperitetno. Ona su prije svega nužna da bi ekonomija uopće počela prosperirati. Na današnjoj konferenciji razmotrit će se mogući načini da se regulatorno okruženje uspostavi i primijeni na način koji će svima donijeti prosperitet.

Najljepša hvala.